

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 4. 4. Науки за земята, научна специалност „География на рекреацията и туризма“ с автор Деян Любе Наковски и научен консултант проф. дгн Мария Воденска на тема **„Анализ и оценка на ресурсния потенциал за развитие на туризма в района на Източна Македония“**

от проф. дгн Мария Воденска,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Представеният дисертационен труд е с общ обем 213 стандартни компютърни страници, от които: 3 стр. съдържание, 210 стр. изложение и 5 стр. използвана литература, включваща 84 заглавия. Основният текст е илюстриран от 29 таблици, 14 фигури, 16 графики и 42 снимки.

Дисертацията е структурирана във Въведение, Заключение и основен текст в 7 глави.

Във **Въведението (Глава 1)** се прави обстоен анализ на актуалността на темата, която е обусловена от една страна от възможностите, с които Източна Македония разполага чрез притежаването на значителен ресурсен потенциал за пълноценно развитие на туризма, а от друга – от неговото значение за диверсификацията на македонския туристически продукт и намаляване диспропорцията на туристическото развитие на регион Източна Македония по отношение на останалите райони в страната. Дефинирани са обектът и предметът на изследването, формулировката на целта на дисертационния труд е кратка и ясна, кореспондира добре със заглавието на разработката и дава основание за разграничаване на седем конкретни изследователски задачи. Посочени са основните методи, използвани при разработването на дисертационния труд. Като основни се изтъкват диалектичният, териториалният и статистическите подходи.

Информационното осигуряване на разработения дисертационен труд е добро.

Глава 2 е посветена на теоретичните и методологични основи на проучването. Разгледани са определенията на основни понятия, използвани в дисертацията – ресурси, ресурсен потенциал, оценка. Анализирани са различни методики на оценяване, като е посочено към коя се е придържал Д.Наковски в своята дисертация.

Глава 3 разглежда мястото на Източна Македония в туристическото развитие на РМакедония. На базата на задълбочен анализ на състоянието и развитието на туризма в района - настанителна база и туристическо търсене и тяхното сравнение с останалите райони на РМакедония, докторантът правилно заключава, че е налице ниска степен на туристическо развитие на регион Източна Македония.

Съдържанието на **глава 4** представя туристическото географско положение и транспортната достъпност на район Източна Македония. Разкрито е географското положение спрямо съседни туристически дестинации, както и основните свързващи ги туристически маршрути. Д.Наковски прави също задълбочен анализ на географското положение на района спрямо основните генетични пазари, намиращи се в непосредствена близост до дестинацията.

Транспортната достъпност е анализирана в детайли.

В **глава 5** е извършен подробен и задълбочен анализ на природния ресурсен потенциал на Източна Македония. Последователно и задълбочено докторантът анализира релефните характеристики, включващи планини, котловини и долини. Следва анализ на климатичните характеристики – температури и валежи, които са разгледани както по месеци, така и в средногодишно изражение. Анализът на хидрографските характеристики включва най-напред изкуствените езера, които са най-многобройни в района, реките и термалните извори. Главата завършва с анализ на биогеографското разнообразие в района, като особено внимание се отделя на наличните горски масиви

В **Шеста глава** дисертантът разглежда особеностите на антропогенния ресурсен потенциал на Източна Македония. Най-значимите, отличаващи се с привлекателност и предизвикващи вниманието и интереса на туристите са: *културно-историческите паметници, археологическите обекти, етно-социалните ресурси и проявите*. Докторантът е разгледал изключително подробно значението и териториалното разпределение на наличните многобройни антропогенни ресурси в разглежданата територия.

Седма глава представлява основният принос в дисертационния труд на Деян Наковски. В нея е извършена комплексна оценка на туристическия ресурсен потенциал на района Източна Македония. Тя е направена на базата на два широко известни в методологията на туристическите оценки метода – балова

оценка и експертна оценка. И при двата метода, с оглед получаването на сравними резултати, са оценявани едни и същи елементи на ресурсния потенциал. Също така, следва да се отбележи, че авторът напълно обосновано включва транспортната инфраструктура като елемент на туристическия потенциал и при двете оценки, тъй като съвременното състояние на туризма в разглежданата територия подсказва, че перспективите за неговото положително бъдещо развитие до голяма степен зависят от качеството на нейните транспортни връзки със заобикалящото я пространство.

Баловата оценка е извършена по отделни показатели, за които са разработени съответни балови скали, а експертната оценка е получена в резултат на допитването до 15 души експерти. Изчислени са коефициентите на вариация за отделните показатели, като само при хидрографските обекти се наблюдава значително разсейване на отговорите на експертите (коефициентът на вариация е над 30%).

Сравнението на баловата и експертните оценки показва значително съвпадение на оценките по отделните групи показатели (най-голямо различие се наблюдава при оценките на климатичните характеристики).

Направеният анализ на трите групи туристически ресурсен потенциал показва, че "Пътната инфраструктура" има местно туристическо значение, "Природните ресурси" имат регионално туристическо значение, докато "Антропогенните ресурси" имат най-голямо значение за туризма, т.е. те са с по-широко регионално (*национално*) туристическо значение. В резултат докторантът формулира изключително важния извод, че районът на Източна Македония разполага с туристически ресурсен потенциал, който има **регионално** туристическо значение.

В последната от основните глави (**Осма**) Деян Наковски идентифицира и анализира различните видове туризъм, които могат да бъдат практикувани и развивани в Източна Македония на базата на анализирания и оценен туристически ресурсен потенциал. Според него най-перспективният вид туризъм за разглежданата територия е планинският туризъм, следван от религиозен, ловен и транзитен туризъм.

Направена е също така типология на общините в Източна Македония според броя и видовете туризъм, които могат да се развиват в тях. На приложената карта общините със сходни характеристики не са компактно

разположени, така че представената схема не би следвало да се приема за туристическо райониране на Източна Македония (това не е цел и задача на дисертационния труд).

В **Заключението** са синтезирани основните изводи от направеното проучване.

Правят впечатление предложената от докторанта поредица от мерки и действия за развитие на различните видове туризъм, които да са част от регионалната стратегия и политика за развитие на туризма, и с помощта на които туризмът да се обособи като важна част от икономиката в района.

В дисертационния труд могат да бъдат открити следните по-важни приноси с научен и научно-приложен характер:

- Извършена е детайлна и изчерпателна инвентаризация на туристическите ресурси на малко изследвания район на Източна Македония.
- Извършена е обективна оценка на комплексния ресурсен потенциал на Източна Македония
- Очертани са проблемите, тенденциите и перспективите в развитието на туризма в района.
- Очертани са насоките на развитие на туризма на база общини.

Авторефератът отговаря на изискванията и отразява в голяма степен и обективно съдържанието на дисертационния труд.

По темата на дисертацията докторантът има 4 публикации, което напълно удовлетворява изискванията за провеждане на процедурата по защитата.

Като недостатък на разработката бих посочила непълното представяне на методиката на баловата оценка, което понякога предизвиква съмнение в получените оценки.

Въпросът ми към докторанта е: Бихте ли изяснили защо при климатичните характеристики се получава такава голяма разлика между баловата (5) и средната експертна (3.26) оценки?

В заключение считам, че от страна на докторанта е положен значителен труд и усилия и са постигнати определени резултати. Деян Наковски е показал, че познава теорията и методологията на туристическите изследвания. Дисертацията „Анализ и оценка на ресурсния потенциал за развитие на туризма в района на Източна Македония” съдържа изследователски приноси със значима научна,

методологична и практическа стойност и съответства напълно на изискванията за присъждане на научната и образователна степен „доктор“.

Всичко това ми дава основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемото научно жури да гласува за получаването от страна на Деян Любе Наковски на научно-образователната степен „доктор” в професионално направление 4.4.Науки за земята, научна специалност География на рекреацията и туризма.

23.02..2016 г.

София

ЧЛЕН НА НАУЧНОТО ЖУРИ:

проф. дгн Мария Воденска